

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. lapkričio 24 d. *

Įamžintas Lietuvos karininkų – sovietinės ir nacistinės okupacijos aukų – atminimas

Lapkričio 18 dieną Kauno Aukštųjų Šančių karių kapinėse atidengtas ir pašventintas paminklas Lietuvos kariuomenės karininkams – sovietinės ir nacistinės okupacijų aukoms atminti. Penkiose stelose iškaltos 813 žuvusių ar sovietų nužudyti, 26 nacių nužudytų karininkų pavardės. Šalia stelų pastatytas Vyčio Kryžiaus formos monumentas Lietuvos karininkų ir Laisvės kovų dalyvių atminimui.

Daugumos čia įamžintųjų žūties ir palaidojimo vieta nežinoma. Jų artimieji džiaugiasi, kad žuvę tremtyje ar partizaniuje kovoje, lageriuose, sušaudyti kalėjimuose ir nežinia kur užkasti karininkai pagaliau sulaukė atminimo

jamžinimo, nuo šiol turės simbolinį kaipą, bus kur uždegti žvakelę.

Paminklo atidengimo ceremonijoje kalbėjo Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, LLKS štabo viršininkas dimisijos majoras Vytautas Balsys, paminklo idėjos autorius, Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos pirmininkas Vytautas Zabielskas, paminklinio komplekso autorius architektas Stasys Pūtvis. Dalyvavo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo bataliono Garbės sargybos kuopos kariai, iššovė pagarbos salves ir padėjė gėlių.

Prof. Vytautas Landsbergis atkreipė dėmesį į tai, kad pasaulis nenori sklaidyti stalinizmo nusikaltimų puslapiai, o tokią šalių, kaip Lietuva, kuri patyrė stalininį terorą, pusę amžiaus trukusią okupaciją, švelniai vadina sovietmečio laikotarpiu. Pasaulis nesidomi, kaip tas laikotarpis radosi ir ką jis Lietuvai, kitoms valstybėms, tautoms reiškė. „Todėl mes turime visokiais būdais priminti, kad buvome okupuoti, kad kentėme terorą. Teigul šis paminklas primena tai“, – sakė prof. V.Landsbergis.

Paminklinio komplekso stelas atidengė žuvusių ar nužudyti Lietuvos karininkų vaikai: ats. ltn. Stasio Pū-

vio-Putinskio, žuvusio Gorkio kalėjime, vaikaitis architektas Stasys Pūtvis, ltn. Ingo Ročkaus, žuvusio Uchtos lageryje, sūnus Arimantas Račkauskas, plk. Jono Semaškos, sušaudyto Vilniuje, sūnus Alvydas Semaška, plk. ltn. Vinco Žaliaduonio, žuvusio partizaninėje kovoje, duktė Nijolė Miškinienė, gen. Adolfo Ramanausko, nukankinto kagėbistų Vilniuje, duktė Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė ir kt.

Paminklo atidengimo ceremoniją rengė Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjunga.

„Tremtinio“ inf.
Povilo Šimkavičiaus nuotraukos

Gerbkime savo istoriją

2012 metų spalio 12 dieną Kaune, skverelyje prie Kampo ir Kalniečių gatvių sankryžos, buvo atidengtas granitinis paminklas su užrašu Lietuvos partizanui generolui Adolfui Ramanauskui-Vanagui atminti. Paminklo autorius – skulptorius profesorius Stasys Žirgulis. Prie paminklo įrengta juoda granitinė lentita su užrašu: „Šioje vietoje 1956 m. spalio 12 d. KGB operacijos metu buvo suimtas Lietuvos laisvės kovos sajūdžio (LLKS) Tarybos Prezidiumo Pirmininko pirmasis pavaduotojas,ėjės ir LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininko pareigas, 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos laisvės kovos sajūdžio Tarybos Deklaracijos signataras. LLKS gynybos pajėgų vadas, dimisijos brigados generolas, Vyčio kryžiaus I ir II laipsnių ordinų kavalierius Adolfas Ramanauskas-Vanagas ir jo žmona Lietuvos partizanė Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė-Vanda, po mirties apdovanota Vyčio kryžiaus ordinu karininko kryžiumi. Partizanų va-

das Vanagas sušaudytas 1957-11-29 dieną, žmona partizanė, nuteista kalėti“.

2012 metų rugėjo 18 dieną į Kauno miesto savivaldybės tarybos Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo komisiją kreipėsi Adolfas Ramanauskas-Vanago dukra Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė su prašymu dėl vietos, kurioje buvo suimiti jos tėvai, įamžinimo.

Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo komisijos nariai vienbalsiai pritarė šiam prašymui. Toliau man, kaip komisijos pirmininkui, teko šį klausimą derinti su Kauno Kolegijos direktoriumi Mindaugu Misiūnu. Buvo skubiai sukviesta Kolegijos taryba dėl leidimo statyti paminklą, nes tas skverelis yra Kolegijos panaudos būdu naudojamoje valstybinėje žemėje. Kolegijos taryba geranoriškai pritarė skverelio sutvarkymui ir Adolfas Ramanauskas-Vanago suėmimo vietas įamžinimui. Čia 1956 metais vienam KGB agentui išdavus ir įviliojus į parengtą pasalą, buvo suimiti Lietuvos

partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas ir jo žmona partizanė Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė-Vanda. Operacijoje dalyvavo daugiau nei 20 KGB agentų. Ramanauskas-Vanagas buvo tardomas, žauriai kankinamas ir 1957 metų lapkričio 29 dieną sušaudytas, o žmona – Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė-Vanda, nuteista kalėti.

Šiame lapkričio 29 dieną bus minimos Adolfas Ramanauskas-Vanago 60-osios žūties metinės, o 2018 metų kovo 6 dieną 100-osios jo gimimo metinės. Sios sukaktys įpareigoja tinkamai įamžinti partizanų vado Adolfą Ramanauskas-Vanago atminimą Kaune.

Artejant šioms sukaktims Kauno miesto savivaldybėje įvyko LR Seimo narės Radvilės Morkūnaitės-Mikulėnienės inicijuotas susitikimas. Susitikiame dalyvavo: iniciatyvos koordinatorė Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė, mero pavaduotojas Simonas Kairys, Valstybinės kultūros paveldo

komisijos narė Andrijana Filinaitė, skulptorius profesorius Stasys Žirgulis, Kauno miesto savivaldybės tarybos narys, Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo darbo grupės narys Gediminas Budnikas, Kauno kolegijos direktoriaus pavaduotojas plėtrais ir infrastruktūrai Paulius Baltrušaitis. Buvo pasiūlyta prie paminklo įrengti stovą Lietuvos valstybinės vėliavos iškėlimui ir nutarta, kad vėliavos stovo įrengimui pasirūpins iniciatoriai. Kauno savivaldybė prisidės prie apšvietimo įrengimo ir pavasarij apsodins skverelį gyvatvare. Kauno Kolegijos atstovas pritarė ir sutiko leisti įrengti šešių metrų vėliavos stiebą jų valdomo sklypo teritorijoje. Skulptorius Stasys Žirgulis pasidalijo mintimis ir davė naudingų patarimų, kaip būtų galima plėsti šią Lietuvai svarbią įamžinimo vietą. Miesto savivaldybė ir iniciatoriai įsipareigoja tai padaryti iki lapkričio 29 dienos. (keliamas į 2 psl.)

LPKTS valdybos posėdyje

Lapkričio 18 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos buveinėje įvyko LPKTS valdybos posėdis. Jį pradėjęs LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas visiems padėkojo už aktyvų dalyvavimą renginiuose, žvakučių akcijoje, ypač – už jaunimo įtraukimą.

Pirmininkas papasakojo apie Visuomeninės tarybos prie Seimo Laisvės kovų komisijos veiklą, pasidžiaugę, kad joje dominuoja LPKTS nariai, sprendžiami reikalingi ir sudėtingi klausimai: dėl valstybinių pensijų nu-kentėjusiesiems nuo okupacijų, dėl užrašų ant paminklų, gatvių, skverų, aikštęs pavadinimų. Visuomeninė taryba nutarė, kad pradėtą statyti partizanų memorialą Kryžkalnyje reikia užbaigti. LPKTS valdyba pritarė pasirašyti bendrą kreipimąsi į Vyriausybę dėl paramos prašymo šiemis darbams atlikti.

G. Rutkauskas apgailestavo, kad paminklas Dainavos apygardos partizanams Alytuje tikriausiai neiškišlis: Alytaus bendruomenė suraše peticiją dėl paminklo vietas, komisija išrinko niekam nepatinkantį paminklo projektą, konkurso rezultatai anuliuoti, Alytaus savivaldybė paminklo statybos neremia. Bus skelbiamas naujas konkursas, vėl ieškoma vietas paminklui pastatyti.

Pirmininkas pasiūlė, valdyba patvir-

tino, kad kituose valdybos posėdžiuose LPKTS apskričių koordinatoriai aptartu filialų padėti.

Valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė džiaugėsi, kad LPKTS pastato fasado remontas eina į pabaigą.

Gauta dviejų procentų gyventojų pajamų mokesčio parama – 2993 eurai. Sios lėšos bus išskirstytos filialams.

Valdybos pirmininkė informavo, kad Laisvės premija šiemet skirta Nijolei Sanduonitei. Šiai premijai buvo teikta ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga – teikė Nepriklausomybės atkūrimo Akto signataras Povilas Varanauskas, parėmė Lietuvos šaulių sajungą.

R. Duobaitė-Bumbulienė sakė, kad jau baigiami inventorizuoti ir aprašyti Kauno rezistencijos ir tremties muziejaus eksponatai. Prasideda darbai dėl muziejaus pastato, kuris pagalpanaudos sutartį perduotas LGGRTC, remonto. Numatytą įrengti naujas šiuolaikiškas ekspozicijas, edukacinę klasę, rūsyje – partizanų bunkerį, MGB kamerą.

Valdybos pirmininkė vylėsi, kad iki 2019 metų vasario 16-osios, kai bus minimas LLKS tarybos Deklaracijos 70-metis, galbūt pagaliau bus įgyvendintas šviesios atminties Antano Lukšos sumanymas Kauno senosiose kapinėse nuo Kovo 11 d. Lietuvos laisvę Motinos pa-

minklo iki Vytauto prospektui įrengti Partizanų aleją (architektas J. Anuškevičius), jamžinančią partizanų apygardas.

Valdybos nariai išsakė savo siūlymus dėl LPKTS 30-mečio minėjimo. R. Duobaitė-Bumbulienė pabrėžė, kad tai labai svarbus jubiliejus ir visus LPKTS renginius reikėtų įtraukti į 30-mečio programą: sąskrydį „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje, dainų ir poezijos šventę „Leiskit į Tėvynę“ Šilalėje ir kitus. Jis pasiūlė Kaune, ant Architektų namų sienos, įrengti atminimo lentą su užrašu: „Čia 1988 metais buvo įsteigta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga“. Šia proga reikėtų organizuoti konferenciją apie mūsų organizacijos veiklą, jos prasmę ir ateitį.

Valdybos narys Edvardas Strončikas priminė, kad į renginius reikia įtraukti ir „Tremtinio“ 30-mečio minėjimą.

LPKTS pirmininkas G. Rutkauskas kalbėjo, kad ši šventė turi apimti visus filialus, jų turėti pajusti kuo daugiau žmonių. Garbės pirmininkas Povilas Jakučionis sakė, kad šia proga turi būti užbaigtas „Tremtinio“ skaitmeninimas, LPKTS veiklos muziejaus įrengimas, išleistas LPKTS kūrėjų albumas.

Tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė-Margevičienė pasiūlė, kad svarbiausius dokumentus: steigimo, registravimo, rei-

kia atiduoti į valstybės archyvą.

Valdyba nutarė, kad minėjimas ir konferencija vyktu Kaune 2018 metų spalio mėnesį. Programai sukurti bus sudaryta darbo grupė.

Valdybos pirmininkės pavaduotoja Ona Tamošaitienė informavo, kad gruodžio 16 dieną LPKTS salėje vyks konferencija „Sumuojam darbus, planuojame naujus“, finansuojama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Apdovanoti LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“ nuspręsta Pakruojo, Radviliškio, Jurbarko, Šilalės ir Ukmergės filialų aktyviausius narius.

Posėdyje aptarta ir papildyta LPKTS veiklos programa. Jaunesniosios kartos sąskrydžių nutarta prijungti prie sąskrydžio „Su Lietuva širdy“, į jo programą įtraukiant sporto varžybas. Žygiai „Partizanų takais“ bus surengti Algimanto ir Taurės apygardose. LPKTS rinkiminis atskaitinės suvažiavimas įvyks balandį Kauko igulose karininkų ramovėje.

Valdybos nariai pritarė Garbės pirmininko P. Jakučionio siūlymui išplati pareiškimą „Dėl Rusijos siekių paversti informaciją ginklu prieš Lietuvą“ (spausdinama atskirai).

Kitas valdybos posėdis įvyks sausio 20 dieną.

Jolita NAVICKIENĖ

Dėl Rusijos siekių paversti informaciją ginklu prieš Lietuvą

LPKTS pareiškimas

pokario metais aktyviai veikusių įtvirtinant vietinę okupacine valdžią, taip pat ir su ginklu rankose, pavardėmis. Raginame visus tokius visuomenę piktinančius ir klaidinančius pavadinimus kaip galima skubiau pakeisti.

Kreipiamės į Seimo narius prašydami papildyti anksčiau Seimo narės Vilijos Aleknaitės-Abramikienės inicijuotą įstatymą „Dėl komunistinių ir nacių simbolių draudimo naudoti viešose vietose uždraudimo“ tokiais žodžiais: „ir visus neatitinkančius istorinės tiesos, visuomenę piktinančius ir klaidinančius užrašus“.

Dėkojame visiems miestų ir rajonų savivaldybių merams, kurie jau parodė iniciatyvą šalinti iš viešųjų erdvų okupantu pastatytus sovietinės ideologijos paminklus, keisti gatvių pavadinimus ir užrašus, neatitinkančius istorinės tiesos,

piktinančius ir klaidinančius visuomenę.

Dékojame leidyklai „Alma littera“ už jos pilietinių poelgių, išsimant iš prekybos šmeižikiškas Rūtos Vanagaitės knygas ir daugiau su ja nebendradarbiaujant. Ji įzeidė Lietuvos istorinę atmintį ir sukėlė didelę visuomenės papiiktinimo bangą.

Stebina, kad ištraukos iš 15 partizanų išdavusio ir apygardos vadų nuždžiusio Kosto Kubilinsko kūrybos iki šiol yra naudojamos įvairiose mokymo priemonėse, jo kūryba įtraukta į rekomenduojamos skaityti literatūros sąrašus ir nagrinėjama mokyklose. Raginame nebeleisti Kosto Kubilinsko knygų. Primygintai prašome Švietimo ir mokslo ministeriją nedelsiant išbraukti išdaviko ir žudiko Kosto Kubilinsko kūrybą iš mokymo programas.

Gerbkime savo istoriją

Už tai balsavo 90 parlamentarų. Tai bus tikras Lietuvos šimtmečio pagerbimas, pripažinimas ir krauju pelnyta pagarba Lietuvos didvyriui Adolfui Ramanauskui-Vanagui jo 100-ųjų gimimo metinių proga pavasarį.

Kalbant apie kontraversiškus rašytojus ir žurnalistės Rūtos Vanagaitės išsišokimus, negaliu nesistebeti: gal tai didžiulis noras būti populiaria Lietuvuje ir ne tik? Gal nesuvokė ir nesupratė ką daranti (netikiu, kad tai galėjo būti?). Labai gaila, kad ir tokie žmonės kaip Tomas Venclova, kuris yra priskiriamas prie intelektualinio sluoksnio, iš dalies palaiko R. Vanagaitės veiksmus, kurie aiškiai diskredituoja Lietuvą. Diskreditoja visos Europos akyse... Manau, kad Rusijos viešieji ryšiai tik to ir laukia.

Ne tik Geležinio Vilko miestas, bet

ir Laikinoji sostinė turi kuo „pasigirti“.

Kaunas laukia įvairių menininkų iniciatyvų, jų savito stiliaus. Bet kas įvyko per Kauno bienalės projektus – pranoksta visus lūkesčius. Japonų menininkas, gavęs didžiulę veiklos erdvę, mums šventą Lietuvos paminklą Karo muziejaus sode lyje apdengė plokštėmis, viršuje įrengdamas kažką panašaus į virtuvę, pastatė kėdes. Tikrai nesinori kaltinti menininko, jis yra iš kito pasaulio krašto. Bet ar galima labiau paniekintumas, lietuviams, šventą vietą?! Artėja lapkričio 23-oji – Lietuvos kariuomenės diena. Kur žmonės susikaupę pagarbai padės gėles? Lietuvos paminklas apkaltas, praktiskai nėra. Tai įvyko pačiame lietuviškiausiaame mieste Kaune, menančiame Romo Kalantos auką Laisvei.

Įdomu, kaip būtų, jeigu mūsų jau-

nieji menininkai, nuvykę į Japoniją prie Hirosimos ir Nagasaki aukų memoriale, padarytų kažką panašaus?

Menininkui Vyteniui užkliuvo Vytauto Didžiojo paminklas Kaune, Laisvės alėjoje. Samprotaujama, kad ne vieta Laisvės alėjoje, ieškokite kitos vietas ir iš viso paminklas karingai atrodantis. Šias ir kitas mintis išsakės Kauno menininkas Vytenis Jakas mąsto, kad vietoje paminklo Lietuvos alėjoje galėtų būti fontanėlis, kuris labai susisiųtų su esama infrastruktūra ir taip toliau.

Šios juodosios šimtmečio „idėjos“ paprasčiausiai griauna valstybės pamatus. Šitaip elgdamiesi tariamieji demokratijos ir tiesos ieškotojai nori sugrauti mūsų visų Lietuvos tapatybės simbolius ir storinė atmintį.

Gediminas BUDNIKAS

(atkelta iš 1 psl.)

Apgailestaujame, kad ne visi supranta, ką reiškia istorinė atmintis, pagarba mūsų didvyriams. Visiškas akibrokštasis šiomis dienomis įvyko Lietuvos Respublikos Seime. Seimo narys Dainius Kepenis pasiūlė šimtmečiui statyti bendrą paminklą Lietuvos partizanams ir stribams. Tai – baisi provokacija! Partizanai kovojo už Lietuvos laisvę, gynė savo Tėvynę, o kolaboravę su okupantūtribai žudė Lietuvos gynėjus padedami NKVD, vėliau KGB grupuočių. Apie kokį bendrą paminklą galibūtikalba?

Ačiū Dievui ir sveikam protui, kad beveik visas LR Seimas praėjusį antradienį po svarstymo pritarė nutarimo projektui – 2018-uosius metus paskelbti generolo ir partizanų vado Adolfo Ramanauskos-Vanago metais.

Ivykiai, komentarai

Griūvančios didybės

Praėjusios savaitės dvi aktualiausios mūsų šalies gyvenimo temos savotiškai susijusios – tai griūvantis Gedimino pilies kalnas ir Ramūno Karbauskio valstiečių ir žaliųjų sajungos valdžia, besirianti nuo populiarumo aukštumų. Tieki vienas, tiek ir kitas reprezentuoja mūsų valstybingumą. Deja, bet būtent reprezentavimo labiausiai čia pasigendama – užtut per akis neįgalumo spręsti svarbius valstybės gyvenimo klausimus.

Atrodytų, kuo čia dėtas Gedimino pilies kalnas? Ne jis pirmas ir ne pastakinis nuslinkęs piliakalnis. Daugiau kaip prieš porą tūkstančių metų pradėti pilti baltų genčių piliakalniai nuolat griuvo veikiami gamtos: juos skalavo upių srovės, ardė šaltiniai ir plovė liečius. Žmonės piliakalnius nuolat tvirtino, iš naujo pylė žemes, aukštino. Bet dirbtinis kalnas yra dirbtinis... Taip nutiko ir su Gedimino pilies kalnu Vilniuje. Ne kartą aukštintas, paskui aplieštas ir apžėlės medžiais, neseniai piliakalnis buvo „sutvarkytas“ – įrengtas keltuvas (kalnas aukštas, o dauguma turistų – jau garbaus amžiaus), nupjauti medžiai (kad piliakalnis atgautų pirmapradi vaizdą). Kurį laiką galėjome grožėtis piliakalniu ir ant jo stūksančio bokšto didybe, kol neatėjo lietingieji 2017-ieji... Liūčių paplauti piliakalnio šlaitai ēmė pavojingai trūkinėti ir slinkti žemyn. Šiandien piliakalnio vaizdas

tragiškas, lankytojams šis žymiausias Lietuvos turizmo objektas uždarytas.

Dabar ginčijamasi – ar piliakalnio griūties buvo galima išvengti? Vieni kalta „kvailius, iškurtusius medžius“, kiti A. M. Brazauską, sumanius pastatyti keltuvą, dar kiti – vokiečius, per Antrajį pasaulinį karą įrengusius kalne slėptuvę. Vis dėlto kaltujų suradimas kalno griūties nesustabdys. Aišku tik viena: kalno gelbėjimo darbus reikėjo pradėti gerokai anksčiau. Pasirodo, jau prieš keletą metų matėsi įtrūkos, galinčios viršti nuošliaužomis, deja, tai buvo pasrebėta krizės laikais ir skirti pinigų kalno tvirtinimui – tuo metu, kai pensininkams buvo nurėžtos pensijos – niekas nebūtų išdrįsės. Bet kodėl dėl to nesuko galvos A. Butkevičiaus vyriausybė? Keista, kad dėl to galva nesusopo ir Vilniaus valdžiai. Kitavertus, apie Vilniaus merą Remigijų Šimašių kalbėti neverta – jo autoritetas ir įtaka subliuško iki butelio dėžutės, kurioje liberalų vadasis Eligijus Masiulis slėpė kyši, dydžio. Bet tai jo atsakomybės nesumažina, nes vykstant ginčams, kas visgi turėtų griebtis kalno gelbėjimo darbų, jo žodis tikrai nebūtų paskutinis.

Tačiau labiausiai iš visų skambas tokas klausimas: kur gi dingo didysis Naisių piliakalnio pylimas R. Karbauskis, šiandien savo rankose laikantis faktinę vykdomą valdžią? Žinant, kaip

akyviai Valstiečių ir žaliųjų sajungos lyderis propaguoja baltų senąjį kultūrą, stebina toks abejingumas realiam baltų palikimo paminklui. (Net Prezidentė, kuriai į pareigas tikrai nejeina rūpestis piliakalniais, neapsikentusi parikalavo imtis priemonių.)

Ne, R. Karbauskui aiskiai nerūpi tikroji mūsų tautos istorija, jam svarbiau uždrausti žmonėms vaistinėse įsigyti vaistų be receptų. Kaip taré, taip ir padaré. Sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga į istoriją įeis jau ne kaip tautos blaivintojas, bet kaip „marintojas“, pasakės vaistams „ne“. Tiesos dėlei reikia pripažinti, kad ministras iš tikrujų nepasakė „ne vaistams“, jis pasakė – vaistų be recepto pirkti negalima. Na, iš vienos pusės, jis visiškai teisus – koks gali būti vaistų vartojimas be gydytojo nurodymo? Aiškėja, kad jau seniai tokios tvarkos turėjo būti laikomasi, tačiau vaistinės nelabai jos paisė (galima suprasti – ir dėl pelno, ir dėl žmonių patogumo), ignoruodamos šį reikalavimą. Taigi „atėjo Veryga“ ir nutarė – metas vykdyti reikalavimą. Deja, į tą reikalavimą pateko vaistai, kuriuos iki šiol žmonės pirkė be jokių receptų. Ne, negalima! Suskaudo pakauši – eik pas gydytoją, kad išrašytų receptą nuskausminamiejiems. Žinant, kokios eilės nutiūsusios prie šeimos gydytoju kabinetų, belieka

keiktis. Tą žmonės ir daro, koneveikdamai Verygą ir naują valdžią (nors nėra ji tokia jau nauja – ką tik suėjo metai jos valdumui). Tai dar vienas nuokalnėje pristabdantis akmenekas, išslydės iš po valstiečių populiarumo ratų. Apklausos rodo, kad Valstiečių ir žaliųjų sajunga žymiai atsilieka ne tik nuo socialdemokratų, bet ir nuo nekenčiamų konkurentų – Tėvynės sajungos Lietuvos krikščionių demokratų.

Pabaigai – įdomus pastebėjimas apie Gedimino kalną: socialiniuose tinkluose, kur nuolat diskutuojama apie šią problemą, atsirado vienas žmogėnas, kuris skelbiasi nuolat stebintis kalno būklę ir informuojantis apie padėtį. Pasiklausius jo skelbiamu „žinių“, susidaro išpūdis, kad netgi veiksmų ėmusis, daroma viskas, kad kalnas būtų ne atstatytas, bet sugriautas... Net archeologai, anot jo, dirba taip, kad būtų tik blogiau, kad slėpia informaciją apie radinius ir taip toliau. Pasidomėjus, paaiškėjo, kad aktyvusis pilietis, švelniai tariant, meluoja – jis archeologams pažįstamas, jam ne kartą yra sakyta apie radinius, tačiau... Peršasi nemalonai išvada – Kremliaus netgi čia pasistengs, kad žmonės įtikėtų, kokia netikusi Lietuvos valdžia, kad jai visiškai nerūpi tautai brangūs istoriniai paminklai ir pan. Apmaudu, bet pagrindo tam duota užtektinai.

Angelai Merkel nepavyko suformuoti vyriausybę

Visi puikiai žinome, kad viena svarbiausiu Europos Sajungos šalių yra Vokietija, ypač po to, kai iš Bendrijos po „Brexit“ traukiasi Didžioji Britanija. Tad nenuostabu, kad politiniai pokyčiai Vokietijoje turi reikšmės visai ES politikai.

Rugsėjo mėnesį Vokietijoje vyko rinkimai į šalies parlamentą Bundestagą. Juos laimėjo kanclerės Angelos Merkel vadovaujama Krikščionių demokratų sąjunga ir šiai politinei partijai artima Krikščionių socialinė sąjunga iš Bavarijos. Tačiau ši pergalė, nespėjant to, kad idėjiniamas sajungininkams pavyko sutriuškinti antrą didžiausią šalyje socialdemokratų partiją, netapo galutine – didelė dalis anksčiau už šias partijas balsavusių rinkėjų per rinkimus pirmenybę atidavė populistinei radikalajai dešinei partijai „Alternatyva Vokietijai“. Taigi tapo aišku, kad A. Merkel teko sunkiai išsprendžiamas uždavinys – suformuoti vyriausybę neturint aiškios daugumos,

kurią sudarytų galimi sajungininkai. Viltys dėtos į koaliciją, kurią sudarytų Krikščionių demokratų-krikščionių socialinė sąjunga, Žalieji bei Laisvoji demokratų partija (iš esmės tai liberalai). Deja, ši pirmadienį paaikėjo, kad po ilgų ir aršių ginčų viltys sudaryti išvardintų partijų koaliciją galutinai žlugo – iš derybų pasitraukė Laisvoji demokratų partija. Kaip pranešama, didžiausiasis ginčų objektais tapo klausimai, susiję su pabégėliais (reikia pabrėžti, kad Vokietija pamažu tvarkosi su nelegalių migrantų antplūdžiu, išsiųsdama atgal neturinčius teisės į pabégėlio statusą), taip pat su mokesčiu ir aplinkosaugos politika. Ypač nesustarta sirų pabégelių klausimu: ar leisti jiems atsivežti į Vokietiją šeimos narius (už tai, kad leisti – pasakė Žalieji). Taigi, 2015 metais prasidėjus neregėtam migrantų antplūdžiui, neapdairiai pareiškusi, kad „priimsime visus“, Angela Merkel, nepaisant to, kad jos

partija šiandien pasisako už griežtą į šalį išsileidžiamų migrantų skaičiaus ribojimą iki 200 tūkstančių kasmet, užkirto bet kokią perspektivą savo politinei karjerai ir šiandien jau tenka rinkti karčius vaisingus: pasigirdo balsų, ar jis verta vadovauti partijai, o popirmadienį žlugusį derybų vienai gali būti, kad A. Merkel gali nesulaukti ketvirtosios kadencijos kanclerės poste.

Politologai prognozuoja, kad A. Merkel gali tikėtis, jog į koaliciją pakvesti socialdemokratai apsigalvos, ypač po prezidento Franko Valterio Stainmejero, kuris, beje, taip pat socialdemokratas, paraginimo partiečius dalyvauti vyriausybėje. Bet tai mažai tikėtinės scenarijus, nes socialdemokratai jau yra atmetę galimybę dalyvauti koalicijoje su A. Merkel. Galbūt į derybas persigalvojusi grįžtų ir Laisvoji demokratų partija? Kažin, nes jos lyderis Kristianas Lindneris deklaruuoja prorusišką politikos kryptį (ragina pripažinti Krymo aneksiją, atšaukti sankcijas Rusijai ir pan.), o tai visiškai ne-

suderinama su A. Merkel politika.

Daryra „mažumos vyriausybės“ variantas – kai A. Merkel su sajungininkais bavarais koaliciją sudaro tik su Žaliaisiais, tačiau tokios vyriausybės, pasak politologų, Vokietijoje dar nėra buvę. Taigi įmanomi ir pirmalaikiai rinkimai, juo labiau kad A. Merkel yra sakiusi, jog abejoja perspektyvaus darbo galimybėmis esant „mažumos“ vyriausybei. Bet vokiečiai – ypatingo racionalumo žmonės, nelinkę į karštakošiškus sprendimus. Neatrodė, jog kuri nors politinė partija nejaustų atsakomybės už galimas pasekmes Vokietijai, jeigu dėl nesusikalbėjimo formuojant vyriausybę kiltų politinė krizė, kokios Vokietijoje nebūta beveik 70 metų. Aišku tik viena – Rusija, kuri aktyvai kišosi iš Vokietijos politinius procesus, labiausiai norėtų valdžioje matyti Linderį. Laimė, ne ji sprendžia vokiečių ateitį.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Regiono saugumas – bendras Lietuvos ir Švedijos interesas

Lapkričio 20 dieną Vilniuje Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su Švedijos Parlamento – Riksdago – pirmininku Urbanu Ahlinu ir jo vadovaujamos delegacijos nariais. Susitikime aptartas dvišalis bendradarbiavimas, regiono saugumo ir gynybos stiprinimas, pasirengimas šią savaitę Briuselyje įvyksiančiam Rytų partnerystės viršinių susitikimui.

Prezidentė susitikime pabrėžė, kad Baltijos šalių ir Švedijos saugumasyra labai susijęs. Nors Švedija nepriklauso

NATO, tačiau regiono gynyboje užima strateginę vietą ir jos dalyvavimas atgrasyme, gynybos planavimė yra labai svarbus. Todėl būtina stiprinti karinį bendradarbiavimą, rengti bendras pratybas, keistis informacija.

Ši rudenį vykusiu Rusijos puolamojo pobūdžio pratybų „Zapad“ metu Švedija ēmėsi atgrasomojo vaidmens regione ir surengė pratybas „Aurora“, kuriose taip pat dalyvavo karai iš Lietuvos, JAV ir kitų regiono valstybių.

Susiduriant su agresyviu Rusijos el-

gesiu, Švedija, kaip ir Lietuva prieš dviejus metus, kitąmet sugrąžina šauktinių kariuomenę.

Pasak Prezidentės, gyvenant dabartinės geopolitinės realybės sąlygomis saugi, taiki ir demokratiška Rytų kaimynystė yra bendras Lietuvos ir Švedijos interesas. Todėl abi valstybės aktyvai remia europines reformas, žmogaus teisių ir įstatymo viršenybės stiprinimą Ukrainoje ir Gruzijoje.

Šalies vadovės teigimu, regiono saugumui grėsmę kelia ir Baltarusijoje sta-

toma Astravo AE. Pasak Prezidentės, nesaugi, tarptautinių standartų neatitinkanti bei pasikartojančius incidentus statybų metu patirianti atominė elektrownė gali būti panaudota ir kaip hibridinio karo įrankis.

Švedijos Parlamento pirmininkas yra Lietuvos draugas ir aktyvus Rytų partnerystės rėmėjas, 2007 metais už paramą Lietuvai siekiant ES narystės apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi.

Prezidentės spaudos tarnyba

Nemunaitis mena Lietuvos laisvęs kovų vadą Adolfą Ramanauską-Vanagą

Lietuvos partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas

Lapkričio 29 dieną, sukanka lygiai 60 metų nuo Lietuvos karininko, rezistento, partizanų vado A. Ramanauskas-Vanago mirties. 2018 metais minėsime 100-ąsias jo gimimo metines. Šios svarbios sukaktys puiki proga dar kartą prisiminti vieno žymiausių kovotojų už Lietuvos nepriklausomybę veiklą ir pagerbti jo atminimą. Būtent todėl, ruošiantis paminėti partizanų vado gimimo šimtmetį, Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės istorinės atminties komisija siūlo kitus metus paskelbtį A. Ramanauskas-Vanago metais. Nesenai viešumoje pasirodė ir dar viena svarbi žinia. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras kartu su archeologo Gintauto Vėliaus komanda atlieka archeologinius tyrimus Vilniuje esančiose Našlaičių kapinėse, kuriose galimai yra palaidoti ir partizanų vado palaikai. Vykdant kasinėjimo darbams, tyrinėtojai ir visuomenė vieningai sutaria – A. Ramanauskas-Vanago palai-

dy pasirinkęs partizanas émési vadovauti LLKS Gynybos pajégoms, o 1951 metais, susirgus LLKS tarybos prezidiumo pirmininkui Jonui Žemaičiui-Vytautui, jis perémė ir visos partizanų įkurtos organizacijos vadovavimą. Deja, bet prezidiumo pirmininko pareigas A. Ramanauskui-Vanagui teko eiti neilgai. Slopstantis ginkluotasis pasipriešinimas ir nutrūkė ryšiai su vyriausiaja vadovybe, 1952 metais privertė partizanų vadą pradėti nelegalų gyvenimą bei nuolat slapstytis. Vanago svarbą ginkluotajam judėjimui gerai supratusi okupacinė valdžia idėjo daug pastangų, kad kovotojas būtų surastas. Paieškos užtruko iki pat 1956 metų, kai kartu su žmona išduoti, abu buvo suimti Kaune ir įkalinti Vilniaus KGB kaičiame. Likimas legendiniam partizanų vadui buvo negailestingas. Prabėgus metams, lapkričio 29 dieną, LSSR Aukščiausiojo Teismo sprendimu jam buvo įvykdyta mirties bausmė sušau-

dant. Taip tragiškai baigėsi sunki pasišventusio partizano kova už laisvę. Ryškū indėlių ginkluotojo pasipriešinimo judėjimo istorijoje palikęs A. Ramanauskas-Vanagas turbūt geriausiai žinomas Pietų Lietuvoje, kur prasidėjo jo kaip partizano kelias. Žymūs kovotojo pėdsakai pasilikę ir mažame, miškais apsuptame, Alytaus rajone įsikūrusiame miestelyje – Nemunaityje. Jo atsiminimų knyga „Daugel krito sūn...“ skaitytojui leidžia sužinoti, jog savo apsisprendimą partizanauti A. Ramanauskas-Vanagas išprasmino ištodamas į Nemunaičio partizanų būri. Kaip pats rašė, 1945 metų pavasarį jis

Pranciškonų vasarnamis Nemunaičio miestelyje, kuriamo prisiekė 120 A. Ramanauskas-Vanago vadovaujamų partizanų

kū suradimas, minint jo gimimo metines, taptų neeiliniu įvykiu, padėsiančiu dar geriau įamžinti pasišventusio kovojo už Lietuvos laisvę atminimą.

Nekyla abejonių, kad A. Ramanauskas-Vanago asmenybė gerai žinoma daugeliui patriotiškų ir šalies istorija besidominčių Lietuvos gyventojų. Antroji sovietinė okupacija jį, kaip ir daugelių pilietiškų šalies vyrų, paskatinė pasirinkti partizano kelią ir nuožmiai kovoti su okupacine valdžia. Rezistentas laikui bėgant tapo vienu žymiausių ginkluotojo pasipriešinimo Lietuvoje organizatoriumi ir vadu. 1945 metais nusprendė ištoti į partizanų gretas, jau 1948 metais jis pradėjo vadovauti visai Pietų Lietuvos sričiai, o 1949 metais Minaičių kaime įvykusiam visos Lietuvos partizanų suvažiavime tapo ir simbolinę Vasario 16 dieną pasirašyto Lietuvos laisvęs kovų sąjūdžio (toliau – LLKS) Deklaracijos, skelbusios nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą, signataru. Nuo 1950 metais Vanago slapyvardį pasirinkęs partizanas émési vadovauti LLKS Gynybos pajégoms, o 1951 metais, susirgus LLKS tarybos prezidiumo pirmininkui Jonui Žemaičiui-Vytautui, jis perémė ir visos partizanų įkurtos organizacijos vadovavimą. Deja, bet prezidiumo pirmininko pareigas A. Ramanauskui-Vanagui teko eiti neilgai. Slopstantis ginkluotasis pasipriešinimas ir nutrūkė ryšiai su vyriausiaja vadovybe, 1952 metais privertė partizanų vadą pradėti nelegalų gyvenimą bei nuolat slapstytis. Vanago svarbą ginkluotajam judėjimui gerai supratusi okupacinė valdžia idėjo daug pastangų, kad kovotojas būtų surastas. Paieškos užtruko iki pat 1956 metų, kai kartu su žmona išduoti, abu buvo suimti Kaune ir įkalinti Vilniaus KGB kaičiame. Likimas legendiniam partizanų vadui buvo negailestingas. Prabėgus metams, lapkričio 29 dieną, LSSR Aukščiausiojo Teismo sprendimu jam buvo įvykdyta mirties bausmė sušau-

Sveikiname

Garbaus jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį Vorkutos lagerių politinį kalinių Juozą GRINCEVIČIŪ. Linkime sveikatos, ilgaiusiu metų.

LPKTS Lentvario filialas

*Kol akys lydi paukščius į tolimus skrydžius,
Kol medžiai saulėje vis dar stovi,
Tebūna visos dienos šviesios ir laimingos,
Pilnos gyvenimo prasmės...*

Nuoširdžiai sveikiname LPKTS Rokiškio filialo narius garbingo jubiliejaus proga:

Bronislavą DOVYDÉNIENĘ ir Alfonsą NAULĮ – 90-ojo,
Marijoną LAŠAITE-VIGÉLIENĘ ir Vladą ŠALKAUSKAITĘ-LEVANIENĘ – 75-ojo,
Joną GERVĘ – 60-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, džiugių gyvenimo dienų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo narius:

Valentiną KARTANAITĘ – 91-ojo,
Janiną KAZAKEVIČIENĘ – 90-ojo,
Oną LASKAUSKIENĘ – 86-ojo,
Joną KALVELĮ – 80-ojo,
Oną STIRBIENĘ – 75-ojo.

*Brangieji,
Jubiliejinių metai – tai puokštė
Nuostabiausių gėlių.
Tegu rieda gyvenimo ratai
Nepainiu ir gražiausiu keliu.*

LPKTS Panevėžio filialas

Jubiliejinio **60-ojo** gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname Tomsko srityje gimusį **Vladą SUNGAILĄ**, LPKTS tarybos narį, Kauno apskrities koordinatorių, LPKTS Kauno filialo valdybos narį, TS-LKD PKTF Kau-no skyriaus pirmininką.

Linkime stiprios sveikatos, sėkmės, daug džiaugsmingų dienų, prasmingų ir atsakingų darbų Tėvynės labui.

LPKTS Kauno filialas

Garbingo **60-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname aktyvią LPKTS Palangos filialo narę **Irenę POŠKAITĘ**. Linkime sveikatos, optimizmo, dar daug gražių metų!

LPKTS Palangos filialas

nuvyko į Nemunaičio apylinkes, čia susitiko su giminaičiu, Nemunaičio būrio partizanu, ir išklausė jo pasakojimą.

Pastarasis skundėsi, jog padėtis priešnantis okupacinei valdžiai yra prasta: būriui trūksta narių, reikalingas organizuotumas ir labai stinka intelektualių pajęgų. Atviras jų pokalbis palietė A. Ramanauską-Vanagą, kuris nuspindė dar sykį atvykti į miestelio apylinkes ir susitikti su būrio partizanais. „Antrą kartą išblaškyto Nemunaičio būrio partizanus sutikau Vabalijų miškuose. Jų buvo trylika, visi gerai ginkluoti. Kalbėjausis su jais kokią valandą. Visuvienduose mačiau nepaprastą ryžtą ir didžiulę Tėvynės meilę. Jie man buvo tokie artimi... Juk mes visi – dzūkai“, – savo memuaruose raše partizanų vadas.

Akivaizdu, kad įvykės susitikimas sustiprino jo apsisprendimą nutraukti mylimą pedagogo darbą, ištoti į Nemunaičio apylinkių partizanų gretas ir su ginklu pasitraukti į miškus. Kaip pats

teigė: „Ankstesnį savo sprendimą pakiečiau tik ta prasme, kad nutariau eiti partizanauti į Šuvalkiją, bet įmanoširdžiai artimesnį Dzūkijos kraštą.“ Jau 1945 metų balandžio 25 dieną A. Ramanauskas oficialiai tapo Nemunaičio būrio partizanu, o neilgai trukus buvo išrinktas ir jo vadu. Vadovauti būriui Vanago slapyvardį pasirinkęs kovotojas pradėjo neatsitiktinai. Kaip žinoma, jis buvo išsilavinęs, pedagogas, karininkas, bėgės Kauno karo mokyklą. Būtent tokio žmogaus, spinduliuojančio meile ir atsidavimu Tėvynei, silpnam Nemunaičio būriui ir trūko, todėl pasitikėjimas šiuo žmogumi tarp partizanų buvo didelis.

Kaip vėliau paaiškėjo, jo vadovavimo rezultatų ilgai laukti neprireikė. Jau greitai Nemunaičio būrio partizanų skaičius pastebimai išaugo, neilgai trukus buvo suformuoti jau trys partizanų būriai, sudaryta kuopa, kuriai ir pradėjavo vadovauti A. Ramanauskas-Vanagą. (keliamas į 8 psl.)

Povilas Vladas Ivanauskas – karininkas, operos solistas

Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris, karininkas Povilas Vladislovas Ivanauskas gimė 1902 metų kovo 28 dieną Alytaus apskrityje, Simno miestelyje, ūkininkų Mykolo ir Rozalijos (Mencevičiūtės) Ivanauskų šeimoje. Šeimoje dar augo broliai Konstantinas, Albinas ir Vaclovas bei sesuo Sofija. Tėvai turėjo 17 hektarų žemės. Tėvas mirė 1933 metais.

1912 metais Vladas pradėjo mokyti Seinų gimnazijoje, vėliau persikėlė į Vilnių. Prasidėjus Pirmajam pasaulyui karui, 1915 metais evakuotas į Rusiją. Gyveno Poltavoje ir Voroneže. 1918 metais Voroneže baigė aukštessniųjų technikos mokyklą. Mokėjo rusų, lenkų, vokiečių kalbas.

Gabumai ne tik karo srityje

1918 metais Vladas Ivanauskas grįžo į téviškę, mokytojavo Simne. 1920 metais baigus Karo mokyklą (III laida) suteiktas leitenanto laipsnis ir paskirtas į 12-ąjį pėstininkų pulką. 1922 metais perkeltas į Šarvuotąjį autodivizioną, paskirtas šarvuočio „Šarūnas“ komandos jaunesniuoju karininku. Po trejų metų pakeltas į vyr. leitenantus, 1928 metais – į kapitonus. 1927 metais baigė Automobilizmo ir tankų valdymo kursus. 1930 metais paskirtas Šarvuočių rinktinės Autokuopos vadu. 1931 metų gruodžio 31 dieną perkeltas į Karo technikos štabą, po metų paskirtas Lietuvos kariuomenės karvelynų inspektoriumi (kuopos vado teisėmis). Apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečio medaliu, DLK Gedimino 4-o laipsnio ordinu.

Vladas Ivanauskas, pradėjęs dainavimo studijas 1924 metais Klaipėdos valstybinėje muzikos mokykloje, 1928 metais išstojo į Klaipėdos konservatoriją (mokėsi pas K. Jozevskaitę, vėliau pas M. Čerkaskąjį ir prof. I. Volkovą). 1931 metais baigė dainavimo klasės višą kursą bei eksternu scenos technikos ir operos klasės kursą (mokėsi pas prof. O. Marini, N. Karnavičienę). 1930 metų rugpjūčio 1 dieną priimtas Valstybinio teatro tarnybon ir kandidatu į operos artistus bei debiutavo Valstybinio teatro operoje. 1931 metų rugpjūčio 1 dieną tapo 3-ios eilės operos artistu (pagrindinė alga 450 litų), o 1933 metų spalio 17 dieną kaip operos artistui pradėtas mokėti asmens priedas (237,50 litų). Operoje daina (su pertraukomis) ligi 1944 metų.

Dalyvavo voldemarininkų sukiliame

1934 metų birželio pradžioje Kaune voldemarininkai sukelė pučą, norėdami į ministro pirmininko postą grąžinti A. Voldemarą. Pučiui nepavykus, birželio 7 dieną kpt. Vladas Ivanauskas buvo areštuotas ir kartu su kitais kelio lika įvairaus rango karininkų buvo įkalinti Karo kalėjime. Įvykiams ištirti sudaryta speciali tardymo komisija, kuri nustatė, kad puče dalyvavo 111 karininkų. 1934 metų liepos 9 dienos „Vyriausybės žiniose“ paskelbtas specialus Amnestijos įstatymas, kuris numatė sukiliimo dalyvius nubausti ne teismo, bet drausmine tvarka. Karininkai buvo pažeminami į eilinius kareivius ir pa-

leidžiami į kariuomenės rezervus.

Vladui Ivanauskui, išleistam į atsargą, buvo uždrausta gyventi Kaune ir jis apsigyveno Raseinių apskrityje, Jurbarke valsčiuje, Montvilių kaime, pas broli girininką. Nuo 1935 metų kovo gyveno Klaipėdoje, kol gruodį vėl buvo areštuotas.

1935 metų vasarą grupė voldemarininkų vėl pradėjo rengti naują pučą, siekdami išlaisvinti nuteistą A. Voldemarą ir grąžinti Vyriausybę. Buveš kariuomenės kapitonas V. Ivanauskas sutiko prisidėti prie rengiamo sukilio ir pats davė nurodymą, su kuo reikėtų susisiekti. Stengtasi įtrauktinėti į sukilią ginkluotas kariuomenės dalis ir policiją.

Pučo rengėjai buvo išaiškinti ir 1935 metų gruodžio pabaigoje areštuoti. Vladas Ivanauskas suimtas 1936 metų sausio 2 dieną įkalintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, vėliau perkeltas į Karo kalėjimą. Karo lauko teismas uždrarame posėdyje nagrinėjo dešimties sukilio rengėjų bylą. Jie buvo kaltinami, kad, esant karo stoviniui, rengė ginkluotą sukilią ir raštu bei žodžiu tą sukilią kurstė, kad naujos valdžios priešakyje atsidurė A. Voldemaras. V. Ivanauskas nuteistas 10 metų sunukiųjų darbų kalėjimo. Visų nuteistųjų turtas konfiskuotas. Atsargos plk. ltn. Antanas Mačiukas, L. Žukauskas ir S. Bačianskas buvo išteisinti.

Vladas Ivanauskas nuo 1936 metų sausio 20 dienos kalėjo Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1937 metų birželio 13 dieną Prezidento Malonės aktu nuo likusios bausmės atleistas ir iš kalėjimo paleistas. Vėl apsigyveno Klaipėdoje ir dirbo dainavimo mokytoju. 1938 metų vasarą – gruodį gyveno Kaune. 1939 metų lapkričio 6 dieną Prezidento Malonės aktu Vladui Ivanauskui buvo grąžinta pensijos teisė ir kitos teisės, kurios buvo atimtos teismo nuosprendžiu.

1938 metų pabaigoje voldemarininkai vėl pradėjo smarkią agitaciją tarp karininkų už valstybinį perversmą. Jį organizuoti ėmėsi buvusieji gen. P. Kubiliūno pučo dalyviai, vėl pašaukti į karo tarnybą. Gruodžio 12 dieną šeši organizatoriai buvo suimiti įkalinti Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Gruodžio 16 dieną Vidaus reikalų ministro nutarimu nuspresta Vladą Ivanauską šešiem mėnesiams priverstinai išsiųsti į Kauno į Raseinių apskritį ir laikyti policijos priežiūroje. Iš kalėjimo paleistas gruodžio 28 dieną.

1939 metų rugpjūčio pabaigoje grupė voldemarininkų, tarp jų ir Vladas Ivanauskas, kuris vėl gyveno ir dirbo Kaune, pradėjo pasiruošimą naujam perversmui prieš prezidentą A. Smetoną, siekdami nuversti Vyriausybę ir valdžios priešakyje pastatyti A. Voldemarą, kuris susitarės su Vokietijos vyriausybe išgelbėsi iš bolševikų ne tik Vilniu, bet ir visą Lietuvą. Organizatoriai tikėjosi, kad dėl gresiančio bolševizmo pavojaus prie jų prisidės daugelis karininkų, tačiau sukilio rengimui smarkiai pakenkė paskelbtoji mobilizacija, nes dauguma organizatorių buvo pašaukti kariuomenėn ir nebegalėjo vadovauti pasirengimo darbui.

Šis pučas buvo likviduotas 1940 metais, kai Lietuvos saugumo policija su-

ėmė aštuonis aktyviausius dalyvius. Kratų metu rasta daug ginklų ir nelegalios voldemarinės literatūros. Septyni suimtieji buvo išsiųsti į Dimitravą ir Pabradės priverčiamomo darbo įstaigas, o P. Skurauskas išsiųstas į savo téviškę Linkuvą.

1940 metų gegužės 28 dieną Kauno apskritys viršininko nutarimu kaip pavojingas valstybės saugumui Vladas Ivanauskas išsiųstas metams į Pabradės priverčiamomo darbo įstaigą. 1940 metų birželio 15 dieną sovietams okupavus Lietuvą, jis pateko į sovietų okupantų rankas ir birželio 20 dieną grąžintas į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą. Spalio 22 dieną išrašytas arešto ordebris ir toliau tēsiamas įkalinimas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Vladas Ivanauskas kaltinamas pagal Rusijos BK 58 str. 13 dieną – kad „buvo aktyvus voldemarininkas, kovojo prieš Komunistų partiją ir revoliucioningai nusiteikius darbininkus“.

Lietuvos kariuomenės kpt. Povilas Vladas Ivanauskas, 1930 metai

Lietuvos kariuomenės karvelynų inspektorius kpt. Povilas Vladas Ivanauskas (centre), 1932 metai

Nepakako kaltinimų

1941 metų birželio 22 dieną kilus Vokietijos–Sovietų sąjungos karui, birželio 23 dieną iš Kauno kalėjimo Vladas Ivanauskas išsilaisvino. Vokiečių okupacijos metais jis dirbo Kauno valstybinio teatro direktoriumi.

1942 metų kovo 21 dieną Sverdlovsko mieste SSRS NKVD 1-ojo spec. skyriaus viršininko pasirašytoje pažymoje rašoma, kad „dėl karo padėties pafrontės zonoje evakuoto kaltinamojo Povilo Ivanausko tardymo byla iš Lietuvos SSR NKVD gauta 1941 metais, o pats kaltinamas neaptiktas kalėjimuose, todėl, kol jis bus surastas, tardymo byla perduodama laikinam saugojimui SSSR NKVD 1-ojo spec. skyriaus 5-ojo skyriaus viršininkui.“

1947 metų birželio 9 dieną, 1949 metų vasario 4 dieną Lietuvos SSR MGB valdybos Kauno „A“ skyriaus pažymose rašoma, kad „Povilas Ivanauskas, kuris kaltinamas pagal Rusijos BK 58 str. 4 dieną, yra paieškomas ir privaloma jį areštuoti“. 1949 metų gegužės 10 dienos nutarime, kurį paširaše Lietuvos SSR MGB Kauno valdybos tardymo skyriaus tardytojas ltn. Ponomoriov, o patvirtino šio skyriaus viršininkas plk. Sinicin, konstatuota, kad „byloje nėra įrodymų, jog kaltina-

masis Povilas Ivanauskas priklausė pogrindinei antisovietinei „voldemarininkų“ organizacijai. Kaltinamojo prisipažinimas, kad jis buvo Voldemaro šalininku nepakankamas kaltinimui pagristi, todėl Povilo Ivanausko paiešką ir baudžiamąjį persekiojimą nutraukti, o archyvinę tardymo bylą Nr. 2-075784 perduoti saugoti Lietuvos MGB archyvui.“

1944 metų vasarą Vladas Ivanauskas pasitraukė į Vokietiją. Susiorganizavus Vokietijoje Pabaltijo universitetui (Hamburge), jame dėstė dainavimą. Priverstinėje emigracijoje buvo vienas iš Lietuvos nacionalistų partijos (LNP) atkūrėjų, o 1948 metais – vienas iš Lietuvos atgimimo sąjūdžio (LAS) steigėjų, vyr. valdybos ir garbės teismo narys.

1949 metais persikėlė į JAV, apsigyveno Brukline (Niujorko valstija). Turėjo dainavimo studiją, rengė solo koncertus JAV ir Kanados lietuvių kolonijose. Mirė 1952 metų gegužės 31 dieną Brukline.

Sūnėno Vaciaus Lastausko teigimu, dėdė Vladas (šeimoje buvo vadintamas Vladu, nors turėjo du vardus: Povilas Vladas) nebuvo sukūrės šeimos, vaikų neturėjo.

Gintaras LUČINSKAS

Istorija be „baltų dėmių“

„Slaptieji“ sarašai celofaniniame maišelyje

Mūsų žiniasklaidoje jau kalbėta, kaip Rūta Vanagaitė savo monologuose Baltarusijoje, Rusijoje ir Latvijoje porino, jog iki šiol jos kartos lietuviai beveik nieko nežinojo apie žydus, abejoj, ar žyda i macą nededa krauso – „juk šiaip sau niekas nieko nežudo“, nežinojo apie žydų gyvenimą, holokaustą, visada (!) nekentė žydų, nes nieko nebuvu parašyta, ką paprasti žmonės galėtų paskaityti ir tuo žavėtis. Rašyta apie tai tik akademinėse publikacijose, kurios išleistos mažu tiražu ir prieinamos tik bibliotekose (kaip ir daugelis dėmesio vertu knygų).

Dilektantiškus Rūtos Vanagaitės postringavimus pirmasis viešoje erdvėje argumentuotai nutraukė Rimvydas Valatka studijos „Svoboda“ laidoje. Jis taikliai pastebėjo: „Jeigu knyga būtų išėjusi prieš 10 metų, nebūtų buvę jokios istorijos, jokių diskusijų. Isteriją sukelė dalis žmonių, nepatenkintų tuo, kas parašyta, masmedija žaidžia socialiniais tinklais. Tokia reakcija kilo dėl „Facebook“, o tai padėjo parduoti knygą. „I Klausimą, kodėl po knygos išėjimo nebuvu rimtos diskusijos, žurnalistas atsake: „Atsiprašau, savo bibliotekoje turiai 50–60 gerų knygų, išleistų Lietuvoje per kelis dešimtmečius. Kaip galima sakyti, jog nieko nebuvu išleista? Jeigu neskaitėte, ką Grigorijus Kanovičius raše prieš 50–60 metų, kur jūs gyvenote?“ Paminėjęs Icchoko Mero, Sauliaus Šaltenio kūrinius, pasaulyje cituojamų istorikų Alfonso Eidinto, Solomono Atamuko, Antony Polonskio knygas, kurių Vanagaitė, matyt, nėra skaičiuosi, žinomas žurnalistas tiesiai šviesiai pasakė: „Jūs negyvenote Lietuvoje“. Kaip žinia, Vanagaitė iš tikrujų daug metų negyveno Lietuvoje, užsieniuose gyvendama, neturėjo moksladraugų, kurios, kaip ir šiu eilučių autorę, per žydų Velykas kursiokes važindavo macais.

Minėtosios „Svoboda“ laidos vedėja taip pat priminė, jog Lietuvoje parašyta nemažai darbų apie žydų gyvenimą ir holokaustą. Viso to Vanagaitė nenorėjo girdėti, varė jau pažįstamą savo „maldele.“

Klausantis Vanagaitės arrogantiško gyrimosi, jog ji padarė tai, ko nepadarė istorikai, matyt, jog minėtųjų autorių, taip pat išgyvenusių nacių okupaciją žydų (H. Kruko, A. Tory, J. Beiles, R. Korčak) ar tyrinėjusių holokaustą žinomų istorikų darbų, ji tikrai neskaitė.

Betypač apmaudu, kad ji, pasitelkusi viešuosius ryšius, vokiečių ir rusų kalba prieinamose svetainėse paskleidžia daug netiesos ir šmeižto, kuriuo patiklūs skaitytojai ar klausytojai gali patikėti ir kitiems papasakoti. Kai vienam iš Rusijos paskambinusiam pažįstamui pasakiau, jog toje knygoje yra paskelbtos penkių lietuvių, dalyvavusių šaudant žydus, KGB tardymo protokolų ištraukos, ir tuu protokolų nurašinėtoja juos laiko patikimais dokumentais, jis pasakė: „Viskas aišku“.

Šiame rašinyje norėčiau paminėti tik vieną siužetą, kuris beveik žodis žodin panašiai skambėjo Vanagaitei kalbant Svetlanos Aleksijevič klube Minske (kovo 2 dieną, Lietuvos ambasados salėje buvo susirinkę nemažai intelek-

tualų) ir Jelgavoje gegužės 6 dieną (patalpoje sėdėjo vos keli žmonės, bet viešieji ryšiai pasirūpino, kad Vanagaitės monologas abu kartus būtų filmuojamas. Abu siužetai yra internete). Daugelis skaitytojų neturi interneto prieigos ir neįsivaizduoja, kaip skambėjo dėl giminių nuodėmių atgailaujančios lietuvių „paskaitos“. Vis dėlto pati atgailos forma yra naujas dalykas Lietuvoje. Paprastai atgailaujame tyliai, tikintieji užperka mišias, kad tų giminių vėlės galėtų ramiai ilsėtis.

Ir Minske, ir Jelgavoje Vanagaitė pasakojo, kaip, atgailaudama už savo giminių kolaboravimą su vokiečiais Antrojo pasaulinio karo metais, ji nuspindė bent kiek išpirkti jų kaltę ir surengė Lietuvoje žinomą akciją pagal projektą „Būti žydu“ – moksleivai buvo supažindinami su žydų papročiais, dainomis, kulinarija ir nuvažiuodavo į Panerius prie duobių, kur žyda buvo sušaudyti. (Vis dėlto atgailaudama Vanagaitė nesigėdijo imti pinigų iš Briuselio).

Lietuvos universitetus baigusios istorikės – bobytes

Kad būtų galima geriau išsivaizduoti, kaip arrogantiškai kalbėjo Vanagaitė, stengdamasi pabrėžti ypatingus savo nuopelnus švietime apie holokaustą bei kaltindama visą Lietuvą, kai kuriuos jos kalbų fragmentus iš minėtuju susitikimų rašysime kursyvu.

Viename projekto renginyje apsilankė vienas svarbus žmogus – Lietuvos yra tokia komisija, kuri tūria nacių ir vokiečių (sic!) nusikaltimus (reikėtų suprasti, jog tai yra nacių ir sovietų nusikaltimus tirianti komisija. – I.T.). Ir tuos, ir tuos. Jie nieko ten netiria (!), tik gerai ten sėdi. Tas viršininkas man pasakė, jog mano projektas šiaip nebilogas, bet metodologiškai (sic!) neteisingas. Pakvietė ateiti į konferenciją, kurią organizuoja istorijos mokytojams. Pasakė, jog, jeigu gerai išitraukių, gal paims į ekskursiją į Jad Vašemą. Pamaniau sau – Izraelyje niekada nebuvau, o gal pasiseks? Pasėdésiu dvi valandas nuobodžioje (iš anksto žino, jog bus nuobodi – I.T.) konferencijoje. Nuėjau į tą konferenciją. Ten sėdi tokios bobytes (babusenki) iš visos Lietuvos, joms išri nuobodu (Kas nuobodu? Juk ta konferencija dar neprasidejo – I.T.). Nieko, pamaniau, kaip nors atlaikysiu.

Vanagaitės „paskaita“ – jauno istoriko pasakojimas

Išėjo kalbėti jaunas lietuvių istorikas – iki tol žinojau, jog žydus šaudė nacių ir saujelė lietuvių išgamų. Žinojome, jog štai ten guli taikūs sovietiniai gyventojai, nužudyti fašistinių okupantų ir vietinių talkininkų. (Tos iš sovietų okupacijos laikų atėjusios klišės nuo 1990-ųjų metų kritikuojamos Lietuvos žiniasklaidoje, taip pat konferencijose, ir tarptautinėse. Vanagaitė to iki šiol nebuvu girdėjusi. – I.T.)

Tas istorikas éme pasakoti, kaip „Lietuva (sic!) sudarė vyriausybę, kuri nuspindė – jei Lietuvos neliks sovietų, vokiečiai mums grąžins nepriklausomybę, tik reikia su jais bendradar-

bauti. (Minske: Visq nacistinę propagandą Lietuvos vyriausybė įtraukė į savo arsenalą (byla vziata na vooruženije – I.T.). Visais lygmenimis. Aišku, Hitleris tik ir svajojo apie nepriklausomą Lietuvą. “

Jie sugrąžino visus į darbą, atkūrė visas prieškarines struktūras. Sugrąžino visus žmones (kurie nebuvu ištremti ar išvežti į sovietinius konclagerius – I.T.) ir atkūrė ikikarines struktūras. Vadinas, turėjome profašistinę vyriausybę. Vieinas iš ministrių – žinomo mūsų Landsbergio tėvas, ekonomikos ministras (komunalinio ūkio – I.T.)

Visa civilinė administracija – 20 000 žmonių – dirbo vokiečiams. Lietuvos vyriausybė sukūrė policijos batalionus ir batalionus savanorių, kurie bus būsimos Lietuvos nepriklausomos armijos pagrindas (Minske dar pridėjo: „sukūrė armijos batalionus“ – I.T.). Dar 20 000 žmonių. Sukūrėme tokią piramide. Visa piramide tamavo žudymui. Ir baisiavus, ką tas istorikas pasakė – Lietuvos nebuvo vokiečių okupacijos (sic!).

Klausiu, kaip tai? Taip, – pasakė jis. Vokiečiai tikėjosi vietoje labai greitai susidoroti su sovietų armija. Jie nesitikėjo, jog rusai trauksis. Ir vokiečiai nuejo paskui juos – į rytus, į Baltarusiją, Ukrainą ir taip toliau ... iki Maskvos. Lietuvos karo metais likdavo 600–900 vokiečių.

Laikrodžio tikslumu 30 000 dirbančių lietuvių struktūra (kalbėtoja kažkur „pametė“ 10 000 iš ką tik jos pačios minėtuju kolaborantų. – I.T.) ir 600–900 vokiečių – tai ir buvo mirties piramidė. Po savaitės visi (!) vaikinai, atėjė į batalionus, atsidūrė prie duobių ir šaudė žmones. (Tik viena pagalbinės policijos kuopa kartu su vokiečiais VII forte sušaudė žydus. – I.T.).

Buvo daug masinių žudynių vietų, kur nebuvu né vieno vokiečio. Lietuvos nežudyta 200 000 žmonių, du trečdaliai per tris mėnesius. (Jeigu Vanagaitė būtų paklausus savo knygoje kalbinto gido ir holokausto tyrinėtojo Chaimo Bargmano, jis būtų jai pasakęs, jog Sniečkaus iniciatyva IX forte sušaudytų aukų skaičius buvo net kelis kartus padidintas. – I.T.).

Kaip ta mašina galėjo veikti? Kokia sauželė per tris mėnesius gali nežudyti 150 000 žmonių? Kažkas turėjo sudaryti sarašus – kaip mano senelis, kažkas turėjo surasti tinkamas vietas – netoli miško, kad niekas nematyti, treti rūpinosi apsauga. Nes visus žydus suvarydavo į sinagogas, mokyklas, kiaulides, ten palaikydavo tris dienas, kad sugriūždyti; kažkas turėjo iškasti duobę. Nes duobės buvo didelės ir jas kasė vietiniai gyventojai. Kažkas turėjo atvažiuoti žydus sušaudyti, arba sušaudydavo vietinių. Kažkas turėjo užkasti duobę ir organizuoti turtopardavimą. Oturtą reikėjo saugoti, perdoti aukcione ar išdalysi. Toks buvo organizacinis darbas.

Istorikas apie visa tai papasakojo per 45 minutes.

Aš émiau virpēti, negaléjau patikėti savo ausimis... Vadinas, ir mano senelis buvo vienas iš tų 30 000. Gal jis to nežinojo, ar darė tai dėl Lietuvos. Kaip ir tie vyrukai savanoriai – jie gi ne iš-

kart pradėjo šaudyti. Iš pradžių jie saugojo gamyklos, dar ką, paskui žydus, paskui varė prie duobių, paskui šaudė. Galvojo – jei ne aš, tai kas nors kitas. Nebuvo vokiečių, stovėjusių jiems už nugaros. Vokiečiai nemėgo purvino darbo, jie fotografuodavo. Tą darbą atliko lietuviai, kaip ir latviai. Taigi jie ir šaudė. Jiems duodavo išgerti ar kokius aušlinius batus – juk atlyginimų nemokėjo ... Ir aš pagalvojau – kaip – visa Lietuva dalyvavo? Buvo ir gelbėjusių. Bet kiek ne gelbėjo, o dalyvavo šioje žydumo mašinoje?

R. Vanagaitė norėjo tą istoriką pakviesi papietauti ar bent išgerti kavos ir daugiau sužinoti. Jis atsisakė, nes jam esą negalima. Ir Vanagaitė paaikiškino istoriko nenorą susitikti. Mat, mane iš matymo jau daug kas pažinojo.

Tada ji pasiūlė susitikti parke. Istorikas sutiko ir pažadėjo kai atnešti.

Susitikome buvusioje Lenino aikštėje, Leningrando, žinoma, pašalinome [subralij], priešais tą Genocido centrą, kur tie visi KGB archyvai, kur tas draugas (tovarišč – I.T.) dirbo.

„Slaptieji“ sarašai Martyno Mažvydo bibliotekoje

Jis atsinešė polietileninį maišelį, apsižvalgė, atsisėdo greta, ir aš apsižvalgiau. Visi apsižvalgėme. Ir jis per davė man tą maišelį su kserokso kopija. Tai buvo Izraelyje išleisti žudikų sarašai – garsus Melamedo sarašas. Crime and Punishment – 5000 pavardžių lietuvių, kurie žudė žydus. Jis buvo jis gaives iš Izraelio ir paskolinio man iki pirmadienio, kad pasižiūrėčiau, ar aptikiu ten savo giminaičius – senelį ir mano tetos vyra, kuris 1941 metais buvo viso Panevėžio policijos viršininkas. Kai 1945 metais atėjo sovietai, jis pasitraukė į Ameriką, gyveno puikiame name Majamyje, per visą sovietinį laikotarpį man ir seserai atsiųsdavo džinsų. Mes jis taip mylėjome. Gyveno svetima pavarde, žinojome, lyg ten kažkas susiję su žydais. Dabar supratau, iš kur tie džinsai. Paėmusi tą maišelį, pagalvojau – jeigu ten rasiu jo pavarde, nežinau, kaip elgsiuosi. Susitarėme susitikti pirmadienį. Jis nuėjo apsižvalgydamas, o aš likau sėdėti.

Staiga kažką prisiminiau – sovietiniais metais taip susitikdavome parke ir iki pirmadienio skolindavomės Solženycią ar Orwelą. 27 metai nepriklausomybės, ir turiu parke susitikti. Ne, to taip nepaliksiu. Kažkas, istorikas, man perduoda ... jis bijo netekti darbo, nes, kaip jis man vėliau pasakė, istorikai apie tai galiai rašyti, ištiktodėl, kad tų knygų niekas neskaito (sic!).

Gerbiamieji skaitytojai, po šio išraiškingai paporinto epizodo labai tiktu rusų aktoriaus Michailo Zadornovo pamėgtas „nežinau, kas jus dabar ištiks“ – tas sarašas nuo 2002 metų saugomas Martyno Mažvydo nacionalinėje bibliotekoje ir bet kas gali juo pasidomėti. Pilnas jo pavadinimas „LITHUANIA CRIME & PUNISHMENT“. 1999, Nr. 6.

*(Bus daugiau)
Irena TUMAVIČIŪTĖ*

2017 m. lapkričio 24 d.

Tremtinys

Nr. 44 (1258)

7

Ukmergės krašto Laisvės kovų keliu

Liaušių bendruomenė bei Šešuolių seniūnija į projektą „Dovana Lietuvai“ lapkričio 11 dieną įtraukė LPKTS Ukmergės filialo valdybos narius.

Ukmergės krašto Laisvės kovų kelių maršrutą pradėjome nuo Šešuolių. Dalyvavome šv. Mišiose už žuvusius šio krašto partizanus. Po šv. Mišių, Šešuolių parapijos klebono Egidijaus Kazlausko lydinių nuvykome į Miegučius prie šeštų kryžių paminklo prisiminimui nekaltais žuvusius šešis jaukus vyrus, stribų sušaudytus Šeibokų miške.

1945 metų balandžio 11 dieną Petras Repečka ir dar septyni Beivydžių kaimo vyrai gavo šaukimus į kariuomenę. Nė vienas iš jų nesislėpė, vyrai susikrovė daiktus ir, lydinių liaudies gynėjų, išejo Ukmergė į karinį komisariatą.

Petras tą dieną sėjo žirnus, bet séjos baigtis nespėjo... Stribai šaukiamuosius kažkodėl nusivedė į Šešuolius, kur buvo įsikūrės liaudies gynėjų štabas. Ten dvi parasytų kankino, norėdami išgauti prisipažinimą, kad palaiko ryšius su partizanais. Kazį Mackelą ir Petrą Vainauską stribai paleido, nes jie neseniai buvo atskélé gyventi į Beivydžius, tad apie partizanus nieko negalėjo žinoti.

Likusius šešis iškankintus ir išrengtus vyrus po dviejų parų suguldė į vežimus ir patraukė Ukmergės link. Stribų viršininkui Biržiui kilo mintis, kad kariniame komisariate teks aiškintis, kodėl sužaloti šaukiamieji. Todėl įvažiavę į Šeibokų mišką 1945 metų balandžio 14 dieną stribai šešis vyrus sušaudė. Tai buvo: vyriausiasis 34 metų Petras Repečka, Matas, Stasys ir Karolis Kanapieniai, Karolis Pociūnas ir Petras Žvirblis.

Po šios kruvinos akcijos stribai dar keletą dienų girtavo, neleisdami niekam prie kūnų prisiartinti. Artimieji, nors ir labai rizikavo, sušaudytuo sius iš miško naktimis išvogė ir palaidojo Kiauklių kapinėse.

Pasimeldę, sugiedoję tautinę giesmę prie vėliavos, uždegėme žvakių ir patraukėme į Šešuolių kapines pagerbtį žuvusių DKA B Plieno būrio partizanų Nikodemo ir Jono Bradulskių atminimą.

Kita mūsų maršruto stotelė – Kazimieravos monsinjoro

A. Svarinsko pastatytas puošnus medinis kryžius. Prie jo pritvirtinta lentelė su užrašu: „Šioje vietoje 1946 m. sausio 22 d. žuvo DKA Plieno ir Volde-maro būrių partizanai: 1. Antanas Čepas-Desantas. 2. Vincas Dūda-Šermukšnis, gimęs 1913 m. 3. Jonas Gedžiūnas-Erelis. 4. Vaclovas Grigas, gimęs 1917 m. 5. Jonas Jastremskis, gimęs 1923 m. 6. Antanas Kalibatas-Perkūnas, gimęs 1922 m. 7. Edvardas Kalibatas-Vasaris, gimęs 1923 m. 8. Stasys Kalibatas-Jovaras, gimęs 1913 m. 9. Mykolas Majauskas-Žalgiris, gimęs 1905 m. 10. Vladas Mikalajūnas-Žaibas, gimęs 1924 m. 11. Stasys Navikas, gimęs 1927 m. 12. Antanas Steponavičius-Viksva. 13. Vladas Steponavičius-Lazdynas. 14. vokietis-„Fricas.“

Teko skaityti Kazio Strazdo atsiminimų knygoje „Ukmergės krašto Laisvės kovų keliai“, kad DKA B rinktinės krikštas įvyko 1946 metų sausio 22 dieną Želvos valsč. Gurščių kaime. Čia pat prie miško stovyklavo DKA viršinininko Alekso Zapkaus-Piliakalnio, Plieno bei Volde-maro būriai. Sausio 22-ają, auštant, tiesiog iš miško pusės juos puolė sovietų kariuomenė. Šiose kautynėse žuvo 14 partizanų. Visų žuvusiųjų palaikai buvo nuvežti į Želvą ir ant grindinio išniekinti. Prie kryžiaus Kazimieravoje kalbėjo LPKTS Ukmergės filialo valdybos pirmininkė Aldona Kalesnikienė. Kalbėdama pabrėžė partizanų indėli Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo. Pasimeldę ir sugiedoję tautinę giesmę patraukėme Želvos link.

Želvos miestelio pakraštyje, Želva-Kiaukliai kelio dešinėje pusėje esančioje daubojė, ant keturių gelžbetoninių pastolių masyvus gelžbetoninis kryžiaus formos paminklas, kuklus ir kartu didingas.

Kažkada išsiąžvyrduobę sužvėréjė budeliai mėtė kovos lauke žuvusių, nukankintų ir išniekintų partizanų palaikus. Jų čia buvo užkasta apie 70. Masvybus kryžius simbolizuojant ne kančią, o bebaimių kovotojų dvasios stiprybę.

Želvoje mus pasitiko buvusi mokyklos direktorė Zita Kriauciūnienė, bendruomenės atstovai bei klebonas Petras Avižienis.

Pasimeldę, pagiedoję tautinę giesmę, želviškių lydimi, išvykome Pusnės link.

Pakeliui sustojome atsipūsti prie Mateikiškių piliakalnio. Sukūrė laužą mūsų laukė Liaušių bendruomenės atstovai. Mieli mateikiškiai mus skaniai pamaitino ir sušildė. Gražiai pabendravę, nusifotografavome piliakalnio fone. Pasukome į Molėtų rajoną, Pusnės bažnyčią. Čia pasimeldėme už šios bažnyčios pirmojo kunigo, nūžudyto 1941 metais, vėlę.

Šešuolių parapijos klebonas Egidijus Kazlauskas kelionės pabaigai pasiūlė aplankytį dvių šimtų metų senumo Šaronų sodybą Ambraziškių kaime, Molėtų rajone. Mus pasitiko maloni, gražiai sūduvių tame kalbanti, simpatiška šių namų šeimininkė, ūkininkė Giedrė.

Apžiūrėjome namą – muziejų, susėdome už gražiai staltiese užtysto ilgo stalą. Šeimininkė papasakojo savo gyvenimo istoriją. Sužinojome, kad ji užaugino 15 vaikų, iš jų septyni Šaronų vaikai, o aštuoni – globotiniai. Labai gražū ir kilnū darbą ji dirba ir toliau, auklėdama ir puoselėdama visų vaikų atžalas.

Šiltai atsisveikinė, skubėjome Ukmergės link, kur mūsų laukė namučiai namai.

Tamara REINGARDTIENĖ

Skelbimai

Gruodžio 9 d. (šeštadienį) 11 val. Pakruojo kultūros centro salėje paminėsime 1947-ųjų trėmimą. LPKTS Pakruojo filialas laukia savo kraštiečių – 1947 m. tremtinį arba jų šeimos narį (brolių, seserų, vaikų, vaikaičių). Taip pat laukiame šio trėmimo bei kalinimo nuotraukų, atsiminimų ir kitos tai liudijančios medžiagos. Ją siūskite el. paštu zita.burzaite@gmail.com arba atsivežti atvykstant. Apie dalyvavimą renginyje prašome pranešti tel. 8 612 35685 LPKTS Pakruojo filialo pirmininkei Z. Vėžienei.

Kviečiame apsilankytį Patriotinių leidinių knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigytį knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujaujusius „Tremtinio“ numerius. Knygų galite įsigytį ir internetu www.lpkts.lt

Ilsėkitės ramybėje

Liucija Jokubauskaitė
1925–2017

Gimė Tauragės r. Pašešuvių k. Dirbo sesute Tauragės ligoninėje. 1951 m. su tévais išvežta į Krasnojarsko kr. Sibire dirbo laukų darbus. 1956 m. su tévais grįžo į Tauragę, kur vėl įsidarbiino Tauragės ligoninėje.

Nuoširdžiai užjaučiame seserį, broli bei artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Zigmas Raudonis
1935–2017

Gimė Šilalės r. Vilkūlaukio k. 1951 m. kartu su tévais ištremtas į Krasnojarsko kr. 1955 m. šeima grįžo į Lietuvą, apsigyveno Šilalės r., vėliau Tauragėje. Dirbo Tauragės transporto įmonėje vairuotoju.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnū, giminės ir artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Marija Urbšytė
1924–2017

Gimė Panevėžio r. Krekenavos sen. Čiūrų k. Zaosės vienkiemyje ūkininkų šeimoje. 1941 m. kartu su tévais, broliais, seserimis, seneliu ištremta į Krasnojarsko kr. Barnaulą, o 1942 m. visa šeima nugabenta į Laptevųjūro salyną. Šiaurėje dirbo žvejybos brigadose, vėliau namų darbininkė, siuvyklose. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Prie globstį radio svetinguose S. Kymantaitės-Ciurlionienės namuose. Iki 1991 m. dirbo Kauno „Mados“ atelėje. Gyvendamą kartu su dėde Juozu Urbšiu, pasutiniu tarpukario Lietuvos užsienio reikalų ministriu, pasiaukojama į prižiūrėjo ir slaugė. Prasidėjus Atgimimui, aktyviai išitraukė į LPKTS veiklą, Laptevųjūros tremtinį brolijos renginius. Po Juozo Urbšio mirties rūpinosi jo asmenybės atminimo išsaugojimui, inicijavo daugybę renginių, minėjimų, knygų išleidimą, iреngė ir prižiūrėjo J. Urbšio memorialinį kambarį-muziejų.

Eglė Jesulaitytė

Gruodžio 4 d. (pirmadienį) 12 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) vyks popietė „Sveikai gyventi – ilgai nesenti“. Pranešimą skaitys ir praktinius užsiėmimus ves biomedicinos mokslų daktarė Kristina Visagurskienė, Kauno jungtinis sveikatos klubas.

Organizatoriai: LPKTS valdyba, VŠĮ „Nemuno vingiai“.

Lapkričio 26 d. (sekmadienį) 12 val. Telšių Švč. Mergelės Marijos į Dangų émimo bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už mirusius ir gyvus buvusius politinius kalinius ir tremtinius. **13.30 val.** Telšių suaugusiųjų mokyklos salėje (S. Daukanto g. 17) įvyks LPKTS Telšių filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą. Galésite sumokėti nario mokestį ir užsisakyti „Tremtinio“ laikraštį.

Lapkričio 29 d. (trečadienį) paminėsime Lietuvos partizanų vado brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 60-ąsias žūties metines.

10 val. šv. Mišios Lazdijų Šv. Onos bažnyčioje.

11 val. Lietuvos Respublikos vėliavos iškėlimas Lazdijų miesto Adolfo Ramanausko-Vanago aikštėje.

11.15 val. gėlių padėjimas ir žuvusių už Lietuvos laisvę pagerbimas tylos minute prie Nepriklausomybės paminklo Lazdijų miesto Nepriklausomybės aikštėje.

11.30 val. meninė programa „Po mano dangum – didvyrių žemė“ ir iškilmingas Lietuvos partizanų vado, brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 60-ujų žūties metinių minėjimas Lazdijų kultūros centro didžiojoje salėje.

Kviečiame dalyvauti!

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
Imones kodas 300032645
Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1780 egz.

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmų“ remia

SPAUDOS,
RADIOS IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

Kaina
0,61 euro

Laisvės premija skirta Nijolei Sadūnaitei

Lapkričio 16 dieną Seimas nuspren-dė Laisvės premiją skirti disidentei, vie-nuolei Nijolei Sadūnaitei. Už tai vien-balsiai balsavo 113 parlamentarų.

Nijolė Sadūnaitė 1975 metais sovie-tų režimo buvo nuteista už „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ daug-i nimą ir platinimą. Vienuolės kelią po mokyklos pasirinkusi N. Sadūnaitė buvo nuteista trejus metus kalėti griežtojo režimo pataisos darbų kolonijoje ir po to dar trejiems metams tremties. Grįžusi į Lietuvą vėl išitraukė į „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ leidybą, dėl to buvo toliau sovietų saugumo persekiojama. 1987 metų rugpjūčio 23 dieną ji su An-

tanu Terlecku, Vytautu Bogušiu ir Petru Cidžiku surengė mitingą prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje paminėti Ribentropo ir Molotovo pakto metines. Mitinge po ilgų prie-spaudos dešimtmečių buvo viešai su-giedotas Lietuvos himnas.

„Kaip istorikas, galėčiau daug pasa-kyti apie Nijolę Sadūnaitę – žmogų, ku-ris buvo vienas pagrindinių ryšininkų patenkant „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikai“ į Vakarus. Tačiau man irgi teko ją labai seniai pažinti. Pir-miausiai tai yra jautrus žmogus, ku-ris rūpinasi visais nuskriaustaisiais, tais žmonėmis, apie kuriuos mes ga-lime turėti labai skirtingą nuomonę,

bet ji vykdo pareigą taip, kaip mano esant reikalinga“, – tvirtino Seimo narys Arvydas Anušauskas.

Seimo įsteigta Laisvės premija skiriama žmonėms, nusipelnusiems laisvei, demokratijai ir žmogaus tei-sėms. Taip pat ja įvertinamas asme-nų ir organizacijų indėlis skatinant tarpvilystinį bendradarbiavimą ko-vojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suvere-nitetą. Kandidatą į laureatus atrenka speciali komisija, o galutinį sprendimą priima Seimas.

Pirmoji Laisvės premija skirta Ru-sijos kovotojui už laisvę, žmogaus tei-ses ir demokratiją Sergejui Kovalio-

vui. Šį apdovanojimą taip pat yra gavę Lietuvos laisvės lygos įkūrėjas, buvęs politinis kalnys Antanas Terleckas, pogrindinio leidinio „Lietuvos Kata-likų Bažnyčios Kronikos“ steigėjas, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, buvęs Lenkijos disidentas, dienraščio „Gazeta Wyborcza“ vyriausasis redaktorius Adamas Michnikas, ka-denciją baigęs prezidentas Valdas Adamkus, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis. Laisvės premija įteikiama kasmet sausio 13-ąją, per iškilmingą Laisvės gynėjų die-nos minėjimą.

„Tremtinio“ inf.

Nemunaitis mena Lietuvos laisvės kovų vadą Adolfą Ramanauską-Vanagą

(atkelta iš 4 psl.)

Partizanų organizavimo darbai tē-sesi toliau. Kuopai reikėjo pasirūpinti ginklais, šaudmenimis, maisto atsargo-mis, ieškoti saugų vietų apsistoti, ras-ti patikimų, pagelbėti pasiruošusių žmonių. Kaip pats laisvės kovų vadas rašė, vadovavimas sudarytai kuopai nebuvo lengvas. Kuopos veiklą labai sunkino tai, kad apylinkės pačiam Vanagui buvo visai nepažįstamos, trūko ryšių su kitais partizanų būriais. Nepai-sant to, jo vadovaujama kuopa sėkmin-gai stiprėjo, kol Nemunaičio apylinkė-se pradėjo veikti jau 120 A. Ramanaus-ko-Vanago vadovaujamų partizanų.

Atėjo metas visiems duoti priesai-ką Dievui ir Tėvynei. Priesaikos vieta pasirinktas nuošaliau Nemunaičio miestelio centro esantis Pranciškonų vasarnamis. Priesaiką organizavęs Va-nagas kartu su būrių vadais iš anksto susitarė su dviem kunigais, turėjusiais laikyti mišias pasirinktą dieną ir laiką. Tą ypatingą īvykį ir partizanų jausmus geriausiai aprašo pats A. Ramanaus-ko-Vanagės: „1945 metų birželio 2 dieną temstant visa įgula jau buvo prie pat bažnytkaimio. Iš anksto buvau pa-skyrės žmones keturiems lauko sargy-bos postams ir nurodės, kaip kuriuo at-veju veikti. Tik gerai pritemus sugužė-jome vienuolyno kieman. Buvo 120 vy-rų, tačiau tyrojo visiška tyla, nes baž-nytkaimis neturėjo įtarti, kad mes čia. Antrame koplytėlės aukšte īvyko įspū-dingos pamaldos. Vyrai karštai meldė-si. Daugelio akyse spindėjo ašaras. Koplytėlėje visi netilpo, vyrai keisda-vosi. Koplytėlėje ir kieme keturiose vie-tose buvo klausoma išpažinčių. Atvy-kusieji atlitti išpažinti, duoti priesaiką, paprašyti Aukščiausiąjį suteikti palai-mos Tėvynei, artimiesiems ir sau, ran-kose laikė ginklus, nes esamomis aplin-kybėmis kitaip nebuvo galima. Aš steb-ėjau, kaip viskas vyksta, rūpinausi, kad kuo greičiau viską atliktume ir laiku atsitrauktume saugesnėn vietą. Pamaldos baigėsi. Vyrai atliko išpažintį ir priėmė Švenčiausiąjį. Artinosi iškil-mingos priesaikos priėmimas. Prieš al-torių buvo pastatyta taburetė, užties-ta trispalve. Ant jos padėtas kryželis ir mano trumpasis ginklas. Kunigas pus-balsiu, bet aiškiai ir įspūdingai skaitė

priesaikos tekstą. Mes, iškélé dešines, tyliai kartojome priesaikos žodžius. Dievo akivaizdoje tvirtai pasižadėjome teisingai ir ryžtingai testi pradėtą kovą prieš okupantą, kuris, pamynęs po kojo-misvisus Dievo ir žmogaus įstatymus, ne-gailestingai naikina visa, kas yra šventa, kilnu ir brangu. Aš priėjau pirmas. Pabu-čiau kryželį, trispalvę ir ginklą. Tą pat padarė visi vyrai. Po to kunigas dar pa-sakė keletą prasmingų žodžių, tuo ir bai-gėsi šis iškilmingas aktas. Padėkojom dvasininkams, ir netrukus vėl atsidū-rém Noškūnų miško prieglobstyje...“

Sékmungai suvienijęs Nemunaičio apylinkių partizanus ir suorganizavęs jų priesaikos priėmimą, A. Ramanaus-ko-Vanagės émėsi kitų pareigų. Dar tais pačiais metais vadovavo Dzūkų grupės Merkinės batalionui, o 1946 metais tapo Merkio rinktinės vadu. Ki-tais metais pradėjo vadovauti Dainavos apygardai. Nuo 1948 metų, kaip buvo užsiminta anksčiau, tapo Pietų Lietu-voje veikusios Nemuno srities vadu ir išitraukė į svarbiausią partizaninio ju-dėjimo Lietuvoje organizacinę veiklą.

Šiandien A. Ramanauską-Vanagą ir jo veiklą Nemunaičio apylinkėse mena tebestovintis Pranciškonų vasarnamis. Objektas yra saugomas valstybės, o iška-binta lenta su įrašu praeiviu išduoda, kad būtent čia buvo duota partizanų priesaika. Pranciškonų vasarnamio kiemas daž-nai tampa ginkluotojo pasipriešinimo da-lyvių paminėjimo ir pagerbimo vieta.

Artėjant svarbioms partizanų vadą menančioms sukaktims, Nemunaityje, rugsėjo 9–10 dienomis, īvyko sakralinės muzikos festivalis „Ausk, Marija, rožių giją...“, skirtas 60-osioms A. Ramanaus-ko-Vanago mirties metinėms paminėti. Pirmą renginio dieną miestelio gyven-tojai ir svečiai rinkosi į Švč. Mergelės Marijos dangun émimo bažnyčią iš-klasysti šv. Mišių ir kompozitorės Liaudės Vaitkūnaitės vargonais bei kanklémis atliekamų kūrinjų. Rugsėjo 10 dienos popietę visi rinkosi prie Pranciškonų vasarnamio, kur buvo pagerbtas partizanų atminimas. Minėjimo metu vietus gyventojai ir svečiai klausėsi miestelio seniūno istoriko Rimanto Avižienio pasakojimo apie A. Ramanausko-Vana-go veiklą, jo svarbą Nemunaičio apylin-kėms, buvo trumpai pristatyta ir mieste-

lio istorija. Visi susirinkusieji vieningai sugiedeojo tautiską giesmę. Prasmingas renginys baigėsi Jonavos KC mišraus choro „Žemyna“ atliekamomis liau-dies ir patriotinėmis dainomis.

Spalio 8 dieną Nemunaitis trumpam nusikélé į partizaninio judėjimo laikus. Režisierius Arvydas Kinderis kartu su komanda prie Pranciškonų vasarnamio filmavo sceną apie 1945 metų birželio 2 dieną 120 A. Ramanausko-Vanago vadovaujamų partizanų priesaikos priėmimą. Ginkluotojo pasipri-ešinimo dalyvius vaidino Ukmergės isto-

rijos klubo „Miško broliai“ nariai. Tą dieną miestelyje buvo girdimi šūviai, bėgiojo ginkluoti partizanus ir stribus vaidiniantys aktoriai. Nemunaičio se-niūnas iš anksto pranešė vietas gyven-tojams apie įvyksiantį filmavimą, ragino išlikti ramiai ir neišsigąsti. Minėtą vaidybinię sceną bus galima išvysti 2018 metų vasario 16 dieną Alytaus „Daina-vos“ kino teatre, kai bus pristatomas režisieriaus filmas „Labas rytas, Aly-tau“, skirtas Lietuvos nepriklausomy-bės 100-mečiui paminėti.

Kristina JEGERLEVIČIŪTĖ

Pagerbt 1945 metų birželio 2 dieną priesaiką davę 120 A. Ramanausko-Vanago vadovaujamų partizanų. Kalba miestelio seniūnas Rimantas Avižienis. Nemunaitis, Pranciškonų vasarnamio kiemas. 2017 m. rugsėjo 10 d.

Filmuojama partizanų priesaikos scena. Nemunaitis, prie Pranciškonų vasarnamio. 2017 m. spalio 8 d. Nuotraukos iš asmeninio R. Avižienio archyvo